

Rozdělení rolí v rodině

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2003</i>
Otázky:	<i>OV.4, OV.5</i>
Termín terénního šetření:	<i>6. – 13. 1. 2003</i>
Počet respondentů:	<i>1086</i>
Reprezentativita:	<i>obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Výběr respondentů:	<i>kvótní výběr</i>
Zveřejněno dne:	<i>4. února 2003</i>
Kód tiskové informace:	<i>ov30204c</i>
Zpracovala:	<i>Iva Chlundilová</i>

V lednovém výzkumu jsme zjišťovali, jaké jsou představy občanů o rozdělení rolí ženy a muže v rodině, a také nakolik se tyto představy shodují se skutečností. Při popisu ideálního rozdělení rolí se dotazovaní vyjadřovali ke každé z nabídnutých činností, zda by ji měla v rodině vykonávat žena, muž nebo oba stejně¹.

Z tabulky 1 je patrné, že v našich představách stále přetrvává na jedné straně obraz muže živitele a na druhé straně ženy, starající se o domácnost a děti. Je to především muž, kdo by měl finančně zajistit rodinu. Dále jsou činnosti, na kterých by se měli podílet oba partneři, nebo by měly náležet spíše mužům – usilování o profesní kariéru, zapojování se do společenských funkcí, iniciativa v intimním životě, další vzdělávání, koníčky. Péče o děti by také měla být záležitostí obou partnerů, anebo z větší části náležet ženě. Za spíše ženskou činnost respondenti považují především vaření, ale i úklid a nakupování potravin, které má provádět spíše žena, popřípadě oba, ale určitě by jejich větší díl neměl připadat muži.

Rovnoprávnost by mezi muži a ženami měla být jen v případě starosti o rodinný rozpočet a v také i při udržování společenských kontaktů.

---

¹ „Kdo by měl podle Vás v rodinách: nakupovat potraviny, pečovat o děti, dále se vzdělávat, pěstovat koníčky, finančně zajišťovat domácnost, být iniciativní v intimním životě, vařit, pěstovat společenské kontakty, starat se o rodinný rozpočet, zapojovat se do společenských funkcí, uklízet, usilovat o profesní kariéru?“ (rozhodně/spíše muž, oba stejně, spíše/rozhodně žena)

Tabulka 1: Představy o rozdělení činností v rodině (v %).

	MUŽ	Rozhodně muž	Spíše muž	OBA STEJNĚ	Spíše žena	Rozhodně žena	ŽENA
Nakupovat potraviny	1	0	1	45	47	7	54
Pečovat o děti	1	0	1	59	35	5	40
Dále se vzdělávat	16	2	14	79	1	0	1
Pěstovat koníčky	7	1	6	89	1	0	1
Finančně zajišťovat domácnost	64	16	48	34	1	0	1
Být iniciativní v intimním životě	25	6	19	66	3	1	4
Vařit	2	0	2	20	64	14	78
Pěstovat společenské kontakty	10	1	9	82	4	1	5
Starat se o rodinný rozpočet	21	4	17	58	19	2	21
Zapojovat se do společenských funkcí	35	4	31	55	2	0	2
Uklízet	1	0	1	48	40	10	50
Usilovat o profesní kariéru	39	7	32	54	0	1	1

Poznámka: Dopočet do 100% v řádcích tvoří odpovědi „nevím“

U činností jako je úklid, nákup potravin a péče o děti, by ženy více než muži byly pro rozdělení mezi oba partnery (více než muži dávaly přednost odpovědi „oba stejně“), zatímco muži si myslí víc než ženy, že by se jim měly věnovat spíše ženy. Vaření považují muži ještě více za činnost ženskou – podle 81% mužů by vařit měla především žena.

Další rozdíly jsou mezi různými věkovými skupinami. Výrazně se odlišují lidé ve věku 30 - 44 let. V případě starosti o rodinný rozpočet, vzdělávání, pěstování koníčků, udržování společenských kontaktů, zapojování do společenských funkcí a usilování o profesní kariéru jsou častěji než ostatní věkové skupiny jsou pro to, aby se těmto činnostem věnovali oba partneři. Také více podporují rozdělení péče o děti mezi oba partnery.

Lidé starší 60 let se ukázali největší zastánci tradičního rozdělení rolí v rodině. Častěji než ostatní věkové skupiny si myslí, že muž by měl finančně zajistit rodinu, dělat kariéru, starat se o rodinný rozpočet, vzdělávat se, udržovat společenské kontakty, pěstovat koníčky a především on by měl být iniciativní v intimním životě. Naopak péče o děti, nákup potravin náleží hlavně ženě, stejně jako vaření. Některé z těchto postojů zaujímají výrazněji i lidé ve věku 45-59 let.

Vysokoškolsky vzdělaní jsou pro přesunutí větší části péče o děti ze ženy na muže. Též si myslí (spolu se středoškolsky vzdělanými s maturitou), že dělat kariéru a vzdělávat se by měli oba partneři.

Zajímavě se do postojů k rozdělení rolí v rodině promítá víra. Sledujeme-li pouze, zda se lidé přiklánějí na stranu ženy, muže, či obou stejně, věřící se nijak neliší. Podíváme-li se však na podrobnější členění odpovědí na rozhodně/spíše, věřící výrazně častěji zaujímají krajní pozici „rozhodně muž“ v případech, kde se jedná o tradiční roli muže hlavy rodiny a v případě ženy pečující o děti a domácnost. Lidé bez vyznání naopak byli mnohem častěji pro podíl obou partnerů.

Stejně otázky jsme kladli i v roce 1998 a 2000, následující tabulka nabízí srovnání.

Tabulka 2: Představy o rozdělení činností v rodině – 1998, 2000, 2003 (v %).

	MUŽ			OBA STEJNĚ			ŽENA		
	98-07	00-07	03-01	98-07	00-07	03-01	98-07	00-07	03-01
Nakupovat potraviny	1	3	1	39	43	45	60	54	54
Pečovat o děti	0	1	1	51	49	59	49	50	40
Dále se vzdělávat	16	14	16	78	81	79	1	1	1
Pěstovat koníčky	10	8	7	87	90	89	0	0	1
Finančně zajišťovat domácnost	74	66	64	26	34	34	0	0	1
Být iniciativní v intimním životě	27	23	25	61	68	66	6	5	4
Vařit	1	1	2	18	19	20	81	79	78
Pěstovat společenské kontakty	13	13	10	78	80	82	4	4	5
Starat se o rodinný rozpočet	17	20	21	57	60	58	26	20	21
Zapojovat se do společenských funkcí	41	37	35	48	52	55	1	1	2
Uklízet	1	1	1	47	47	48	52	52	50
Usilovat o profesní kariéru	45	41	39	48	52	54	0	1	1

Z tabulky je zcela zřetelný posun, kdy některé činnosti přestávají být tolik považovány za výhradně ženské či mužské a respondenti se více kloní k odpovědi, že by se na ní měli podílet oba partneři stejně. Konkrétněji - odklánějí se od názoru, že pečovat o děti a nakupovat potraviny by měla spíše žena, stejně jako opouštějí postoj, že finanční zajištění domácnosti, profesní kariéra a společenské funkce jsou hlavně záležitostí muže. Starost o rodinný rozpočet se od ženy přesouvá spíše než na oba partnery přímo na muže.

Stejným způsobem jsme zjišťovali, jak jsou role rozděleny v rodině (partnerském vztahu) dotázaného². V tabulce 3 jsou odpovědi pouze vdaných/ženatých a osob žijících se stálým partnerem (N=776).

V domácnostech respondentů je to především žena, kdo vaří. Z větší části na ní leží také úklid, nákup potravin a péče o děti, i když o tyto činnosti se v přibližně třetině domácností podílí oba partneři stejně. Starost o rodinný rozpočet je ve dvou pětinach domácností starostí obou partnerů, jinde však leží trochu více na bedrech ženy než muže. Koníčky, iniciativa v intimním životě, zapojování do společenských funkcí je asi v polovině domácností záležitostí obou partnerů, jinak však připadají spíše mužům. I další vzdělávání přináležejí více mužům než ženám. V domácnostech dotazovaných však rozhodně více muži usilují o profesní kariéru, asi ve třetině domácností o ni usilují oba stejně.

Podíváme-li se na sociodemografické charakteristiky, hlavní rozdíly jsou především podle věku a vzdělání. V rodinách lidí ve věku 20 - 29 let se muži více než v ostatních věkových skupinách podílejí na finančním zajištění domácnosti a také pečují o děti. Respondenti ve věku 30 - 44 let častěji odpovídali, že se žena vzdělává, ve věkové skupině 45 - 59 let muž častěji pěstuje společenské kontakty. U lidí se základním vzděláním více muž udržuje společenské kontakty a usiluje o společenské funkce a žena se více než v jiných skupinách stará o rozpočet. Mezi středoškolsky vzdělanými s maturitou se partneři více než

² „Jak je tomu v rodině, ve které žijete? Kdo se stará o rodinný rozpočet, pečuje o děti, dále se vzdělává, pěstuje koníčky, finančně zajišťuje domácnost, je iniciativní v intimním životě, vaří, pěstuje společenské kontakty, nakupuje potraviny, zapojuje se do společenských funkcí, uklízí, usiluje o profesní kariéru?“ (rozhodně/spíše muž, oba stejně, spíše/rozhodně žena)

v ostatních vzdělanostních skupinách dělí v úsilí o kariéru a o společenské funkce. U lidí s VŠ vzděláním více připadá oběma partnerům než v ostatních rodinách nákup potravin i péče o děti, o rodinný rozpočet se však žena stará méně. V rodinách věřících se o děti, vaření a nákup potravin stará žena více než v ostatních rodinách.

Tabulka 3: Skutečné rozdělení činností v rodině (v %).

	MUŽ	Rozhodně muž	Spíše muž	OBA STEJNĚ	Spíše žena	Rozhodně žena	ŽENA
Nakupuje potraviny	4	0	4	31	49	16	65
Pečuje o děti	1	0	1	36	48	9	57
Dále se vzdělává	29	4	25	44	11	1	12
Pěstuje koníčky	31	3	28	59	5	0	5
Finančně zajišťuje domácnost	49	14	35	45	4	1	5
Je iniciativní v intimním životě	36	6	30	50	6	1	7
Vaří	2	1	1	14	53	31	84
Pěstuje společenské kontakty	20	2	18	60	14	2	16
Stará se o rodinný rozpočet	23	7	16	39	30	8	38
Zapojuje se do společenských funkcí	35	3	32	41	8	1	9
Uklízí	2	1	1	24	52	22	74
Usiluje o profesní kariéru	40	6	34	34	8	1	9

Poznámka: Pouze vdané/ženatí a žijící se stálým partnerem. Dopočet do 100% v řádcích tvoří odpovědi „nevím“

Také skutečnou situaci v domácnostech jsme zjišťovali v předchozích letech. Srovnání přináší následující tabulka.

Tabulka 4: Skutečné rozdělení činností v rodině – 1998, 2000, 2003 (v %)

	MUŽ			OBA STEJNĚ			ŽENA		
	98-07	00-07	03-01	98-07	00-07	03-01	98-07	00-07	03-01
Nakupuje potraviny	21	5	4	38	27	31	41	68	65
Pečuje o děti	0	0	1	27	28	36	45	50	57
Dále se vzdělává	19	25	29	30	38	44	7	9	12
Pěstuje koníčky	33	31	31	50	59	59	3	4	5
Finančně zajišťuje domácnost	48	51	49	46	45	45	5	4	5
Je iniciativní v intimním životě	30	30	36	43	55	50	9	6	7
Vaří	4	3	2	10	10	14	86	87	84
Pěstuje společenské kontakty	16	19	20	55	61	60	15	13	16
Stará se o rodinný rozpočet	4	23	23	25	45	39	71	32	38
Zapojuje se do společenských funkcí	22	28	35	22	28	41	9	7	9
Uklízí	1	1	2	21	25	24	78	74	74
Usiluje o profesní kariéru	30	34	40	21	25	34	6	4	9

Poznámka: Pouze vdané/ženatí a žijící s partnerem

Za uplynulých 4-5 let se žena zbavila především hlavního podílu na starání se o rodinný rozpočet, dnes je více záležitostí muže i partnerů stejným dílem. Naopak

výrazněji se na ni přesunul nákup potravin. Oba partneři dnes více než dříve usilují o profesní kariéru a dále se vzdělávají, více se tomu však věnuje muž. Oba partneři, a také hlavně muž se stejným dílem se zapojují více do společenských funkcí. Stejně je to v případě iniciativy v intimním životě. Naopak – jak ženě, tak oběma partnerům přibýlo péče o děti.

Další tabulka ukazuje srovnání představ dotazovaných o rozdělení činností v domácnosti s tím, jaké je rozdělení rolí v domácnosti doopravdy. Data o skutečné situaci v rodinách jsou opět pouze od lidí žijících v sezdaném či nesezdaném svazku, představy jsou z celého datového souboru. Je však třeba říci, že představy lidí žijících s partnerem a bez něj se téměř neliší. Pouze osoby bez partnera v některých případech častěji volili odpověď „neví“.

Tabulka 5: Srovnání představ a skutečného rozdělení činností v rodině (v %)

	MUŽ		OBA STEJNĚ		ŽENA	
	Předst.	Skuteč.	Předst.	Skuteč.	Předst.	Skuteč.
Nakupovat potraviny	1	4	45	31	54	65
Pečovat o děti	1	1	59	36	40	57
Dále se vzdělávat	16	29	79	44	1	12
Pěstovat koníčky	7	31	89	59	1	5
Finančně zajišťovat domácnost	64	49	34	45	1	5
Být iniciativní v intimním životě	25	36	66	50	4	7
Vařit	2	2	20	14	78	84
Pěstovat společenské kontakty	10	20	82	60	5	16
Starat se o rodinný rozpočet	21	23	58	39	21	38
Zapojovat se do společenských funkcí	35	35	55	41	2	9
Uklízet	1	2	48	24	50	74
Usilovat o profesní kariéru	39	40	54	34	1	9

Velký rozpor se ukazuje v otázce, kdo by se měl starat o děti – mnohem častěji než bychom považovali za ideální připadá péče ženě. Také v případě úklidu je zcela zřetelné, že i činnost, na které by se ideálně v polovině domácností měli podílet oba partneři, dělají i zde spíše ženy, a tudíž ve třech čtvrtinách domácností uklízí hlavně ony. I starost o rodinný rozpočet připadá více ženám, než bychom si přáli, stejně je na tom vaření, nákup potravin. Možnost věnovat se svým koníčkům naopak náleží více mužům, než by si lidé představovali. Společenské kontakty by měli především udržovat oba partneři stejně, ale ve skutečnosti je v rodinách udržují hlavně jeden z partnerů, ať už muž nebo žena. Stejně je to i u dalšího vzdělávání. A podobné je to také v intimním životě, více iniciativní jsou však muži než ženy. Na finančním zajištění rodiny by se měli nejvíce podílet muži, ve skutečnosti je to téměř v polovině domácností na obou partnerech. O profesní kariéru a společenské funkce by podle poloviny respondentů měli usilovat oba partneři stejně, ale ve skutečnosti je tomu tak jen asi ve třetině případů.